

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Första Kammaren. N:o 35.

Tisdagen den 10 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial och utlåtande:

n:o 101, med förslag till åtskilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 102, angående beviljande af gratifikationer till vaktmästarne hos kamrarne och de ständiga utskotten samt till lagutskottets sekreterare, äfvensom angående förhöjning i anslaget till gratifikationer åt tjenstemän och vaktbetjente i Riksdagens tryckeriexpedition; och

n:o 103, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändrade bestämmelser rörande förvaltningen af statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar m. m.;

bevillningsutskottets memorial n:o 33, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande n:o 29 angående sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 2, angående ersättning åt utskottets sekreterare, äfvensom bankoutskottets memorial:

n:o 13, angående riksbankens reglemente för tiden intill början af år 1899; och

n:o 14, med förslag till instruktion för nästkommande Riksdags bankoutskott.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 9 a, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag

till förstärkning af domkapitlens expeditionskassor, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkande n:o 32 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden n:is 10 och 11.

Upplästes och godkändes ett uppsatt förslag till kammarens skrifvelse till Konungen med anmälan om ledigheter, hvilka skola innan nästa lagtima riksdag genom val fyllas.

Interpellation ang. vissa mot Sverige riktade artiklar i utländska tidningar.

Herr Alin erhöll på begäran ordet och yttrade: Min pligt såsom ledamot af Riksdagen ålägger mig att, då ingen annan gjort det, nu upptaga en fråga, som ej längre bör med tystnad förbigås. Det är frågan om de försök att genom pressen hos ryska allmänheten ingjuta den föreställningen, att Sverige hyser fiendtliga känslor och afsigter mot Ryssland och att hvad det gör för stärkande af sitt försvar i verkligheten går ut på att skapa medel att vid lämpligt tillfälle sätta dessa afsigter i verket, som enligt hvad allmänt känt är sedan år 1896 hafva gjorts af den kände norske skriftställaren och politikern Björnstjerne Björnson, och som denne i dessa dagar offentligen i en särskildt mot vår utrikesminister riktad smädlig skrifvelse har försäkrat skola fortsättas. Då jag nu upptager denna fråga, sker det uteslutande med anledning af den fara, som genom denna agitation kan uppstå för vårt land. Denna fara består tydligen deruti, att frön utsås, ur hvilka kan bland ryska allmänheten uppväxa den grundlösa föreställningen, att sådana känslor och afsigter mot Ryssland verkligen hysas inom eller af Sverige, och sålunda i Ryssland utvecklas en opinion, enligt hvilken det ryska riket har att betrakta Sverige såsom ett land, hvarifrån det blott har att vänta ondt; — och att en opinion bland det ryska folket, sedan den vunnit en viss styrka, icke saknar betydelse för den ryska politiken, är känt. För att en sådan fara, hvars betydelse jag ej här behöfver utveckla, skall kunna afvärjas, måste den källa, hvarur hon härflyter, tillstoppas, d. v. s. de ifrågavarande skrifverierna måste upphöra eller åtminstone deras betydelse omintetgöras. För att detta skall kunna ske, fordras åtgärder af den regering, hvars undersäte den man är, som på sätt nu är angifvet sätter vårt lands trygghet i fara. Naturligtvis kunna inom norska lagstiftningen ej saknas stadganden mot lögnaktiga, illvilliga, på allmänhetens förvillande afsedda publikationer. Genom åtal på grund af något bland dessa stad-

ganden skulle åtminstone så mycket vinnas, att den nu ifrågasvarande skriftställaren nödgades att framlägga de skäl, på hvilka han vill stödja sina påståenden; allmänheten skulle sålunda blifva i tillfälle att bedöma dessa skäl och inse deras fullständiga grundlöshet, hvarigenom den fara, som ur dessa skrifverier kan härflöta, vore väsentligen neutraliserad. Finnes åter mot förmodan inom norska lagstiftningen intet stadgande, hvarpå ett dylikt åtal kan grundas, så synes ett sådant förhållande som det, att en norsk undersåte kan ostraffadt bedrifva öppna stämplingar af farligaste art mot det lands trygghet och säkerhet, hvarmed Norge till beredande af bådas trygghet och säkerhet är förenadt, vara af sådan beskaffenhet, att det ofördröjligen bör föranleda åtgärder för ett sådant stadgandes åvägbringande. Har norska regeringen ej tänkt på att någon skyldighet i nu nämnda afseende åligger den, så torde nödig omsorg om vårt lands trygghet böra föranleda svenska regeringen att derpå fästa dess uppmärksamhet, och det är med särskild tanke härpå, som jag tillåter mig att framställa följande fråga:

Interpellation ang. vissa mot Sverige riktade artiklar i utländska tidningar.

(Forts.)

Har regeringen för afsigt att vidtaga någon åtgärd med anledning af de stämplingar mot Sveriges trygghet, som bedrifvas genom den norske skriftställaren Björnstjerne Björnsons uppsatser i ryska tidningspressen?

Herr statsrådet Annerstedt: Med anledning af den ärade talarens anförande vill jag endast erinra derom, att hvarken den svenska tryckfrihetslagen eller 8 kap. strafflagen innehåller några straffbestämmelser, som äro tillämpliga på ifrågasvarande tidningsartiklar, publicerade i främmande land och på främmande språk.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve Douglas: Till de upplysningar, som justitieministern lemnat, ber jag att för min del få bifoga, att enligt de underrättelser, jag erhållit från utlandet, fäster den stora europeiska allmänheten numera mycket ringa uppmärksamhet vid de bombastiska kannstoperier, med hvilka den värde poeten gång efter annan regalerar den utländska tidningspressen, emedan det ju allt mer och mer blifvit uppenbart, att de äro beroende på något slags fix idé hos personen i fråga, och under sådana förhållanden anser jag, att den svenska allmänheten icke heller har någon anledning att betrakta dem från någon annan synpunkt. Detta hindrar naturligtvis icke, att jag från den plats, jag för ögonblicket innehar, alltid kommer att med vederbörlig uppmärksamhet följa denna i utlandet bedrifna verksamhet, hvars mål och hvars afsigter ju ligga i öppen dag. Men det ber jag den ärade interpellanten vara öfvertygad om, att någon fara för Sveriges trygghet icke finnes. Dertill är förmågan icke i tillräcklig öfverensstämmelse med afsigten och med det mål, som fullföljes.

Interpellation ang. vissa mot Sverige rigtade artiklar i utländska tidningar.
(Forts.)

Herr Alin: Jag skulle känna mig glad, om jag kunde hysa samma öfvertygelse, som hans excellens utrikesministern här har uttalat, nemligen att sådana agitationer som de ifrågavarande icke skulle innebära någon fara för vårt land. Tyvärr kan jag icke hysa samma trygghet, då jag tänker på den betydelse, som bildandet, uppväxandet och utvecklingen af opinionen i politiska frågor i våra dagar hafva med afseende på staternas politik.

Beträffande hvad herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet yttrade, så, om nu det förhållande, som han angifvit, eger rum, hvilket jag, då han försäkrat det, väl måste tro, beklagar jag, att sådana förhållanden skola vara rådande, att vi skola befinna oss i försvarslöst tillstånd i ifrågavarande fall. Jag föreställer mig, att, om t. ex. en undersåte i Danmark eller i Tyskland skulle bete sig på sådant sätt emot vårt land, som den ifrågavarande skriftställaren här har gjort och gör och, enligt löfte, ämnar fortsätta att göra, detta skulle föranleda framställningar från den svenka regeringen till vederbörande lands regering samt gifva anledning till åtgärder, som, så vidt det stode i regeringens förmåga, skulle förekomma uppreparadt af dylika tilltag. Är det nu så illa stäldt, att lagstiftningen uti de begge skandinaviska länderna skulle lägga hinder i vägen för att Sverige skall kunna vara skyddadt mot öppna stämplingar af en undersåte i det land, som med Sverige är förenadt, då synes det mig, som om det vore en naturlig och billig begäran, att man icke må dröja att vidtaga åtgärder för att råda bot för detta *missförhållande*, såsom jag måste kalla det. Anledningen till åtgärder i detta syfte har förefunnits sedan år 1896, och nu skriva vi år 1898. Är det återigen så, att dylika åtgärder icke skulle anses vara möjliga att vidtaga eller icke anses böra vidtagas därför att de icke skulle leda till någon effekt, så kan jag icke annat än djupt beklaga, att förhållandena skola vara sådana, att intet medel skall finnas att förekomma, att den säkerhet och trygghet, som unionen mellan Sverige och Norge har afsett att bereda, skall, utan att man det kan hindra, kunna sättas i fara genom en norsk undersåte.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,54 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 11 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets utlåtande n:o 104, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande åt aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhörig mark i Norrbottens län m. m.;

sammansatta stats- och lagutskottets memorial:

n:o 10, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande dels framställningar med afseende å delning af Hernösands stift, dels ock förslag om ändring i förordningen angående allmänt kyrkomöte;

n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande utskottets i memorial n:o 8 framställda förslag till voteringsproposition; och

n:o 12, angående anvisande af ersättning till utskottets kansli; lagutskottets memorial:

n:o 86, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande n:o 75 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873; och

n:o 87, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande n:o 70 i anledning af väckt motion angående ändrade straffbestämmelser i värnpligtslagen;

första särskilda utskottets memorial n:o 5, angående aflöning åt dess tjänstemän och vaktbetjening;

andra särskilda utskottets memorial n:o 6, angående aflöning åt dess tjänstemän och vaktbetjening; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af förordningen angående expeditiönslösen.

Upplästes och godkändes sammansatta bevillnings- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 103, till Konungen, angående skärpta straffbestämmelser för oloffig bränvinsförsäljning.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af bankoutskottet i dess memorial n:o 11, punkten 1, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som i öfverensstämmelse med bankoutskottets af Första Kammaren bifallna hemställan vill, att § 27 mom. 2 i bankoreglementet skall erhålla följande lydelse:

»Lånen återbetalas medelst erläggande hvar sjetten månad efter utlåningsdagen af en femtedel utaf lånebeloppet jemte upplupen ränta, vid äfventyr, om sådant försummas, att hela obetalda delen af lånet varder till betalning förfallen», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i öfverensstämmelse med Andra Kammarens mening, beslutit, att stadgandet skall erhålla följande lydelse:

»Lånen återbetalas medelst erläggande hvar sjetten månad efter utlåningsdagen af minst en tiondedel utaf lånebeloppet jemte upplupen ränta, vid äfventyr, om sådant försummas, att hela obetalda delen af lånet varder till betalning förfallen.»

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—67;

Nej—30.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 328, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 34 ja och 180 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 101 ja och 210 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af bankoutskottet i dess memorial n:o 11, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i öfverensstämmelse med bankoutskottets af Första Kammaren bifallna hemställan, vill, att stadgandet i andra stycket af § 73 i utskottets reglements-förslag skall hafva följande lydelse:

»Blifver han icke inom två år från förmyndares inseende be-
friad, skiljes han från tjensten, så framt hans omyndighetstillstånd
ej varit föranledt af sjukdom, i hvilket fall förfares i enlighet med
föreskrifterna i § 69 här ofvan», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren,
beslutit, att stadgandet skall hafva följande lydelse:

»Blifver han icke inom två år från förmyndares inseende be-
friad, skiljes han från tjensten; dock att, om hans omyndighets-
tillstånd varit föranledt af sjukdom, fullmäktige må ega att efter
omständigheterna förfara.»

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—80;

Nej—16.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt
och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokolls-
utdrag, n:o 329, som upplästes och hvaraf inhemtades, att om-
röstningen derstädes utfallit med 37 ja och 177 nej samt att båda
kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 117 ja och 193
nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverens-
stämmelse med nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver
följande af bankoutskottet i dess memorial n:o 11, punkten 3,
föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i öfverensstämmelse med bankoutskottets af Första
Kammaren godkända förslag, vill, att i § 79 af utskottets regle-
mentsförslag skall införas ett så lydande stadgande:

»Verkställande styrelseledamot vid afdelningskontor, hvilken
är tjänsteman i riksbanken, vare, om han vid ofvan angifna lef-
nads- och tjänsteålder frånträder förstnämnda befattning, berättigad
att i pension åtnjuta sin lön såsom sådan ledamot oafkortad», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit, att ofvannämnda stadgande icke skall i reglementet intagas.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—84;

Nej—11.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 330, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 101 ja och 111 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 185 ja och 122 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial och utlåtande n:is 101—103.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 33, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande n:o 29, angående sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Vid föredragning af sammansatta bevillnings- och lagutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 2, angående ersättning åt utskottets sekreterare, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:is 13 och 14.

Angående restitution af tullafgift vid varors utförsel till Norge. Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 9 och 10 i denna månad bordlagda betänkande n:o 32, angående ifrågasatt ändring af bestämmelserna rörande rätt till restitution af erlagd tullafgift vid utförsel till Norge af varor, som införts från utländsk ort.

Herr af Burén: Jag finner den nu ifrågavarande skrifvelsen till Kongl. Maj:t onödig, emedan jag är öfvertygad om att våra myndigheter göra allt för att befordra vår export till utlandet och äfven till Norge, utan att de derom behöfva några påminnelser. Jag anser också, att detta utskottets förslag är bygdt på så synnerligen lösa grunder, att jag därför icke kan vara med derom. Utskottet säger nemligen i motiveringen för sin hemställan om denna skrifvelse: »Utskottet, som fått ifrågavarande motion till

sig hänvisad först den 27 nästlidne april, har väl icke varit i tillfälle att utreda, hvilka tillverkningar inom landet skulle komma att befrämjas genom en sådan lättnad, och icke heller har det varit möjligt för utskottet att i detalj angifva, hvilka af de vilkor, som i detta hänseende för närvarande äro stadgade, skulle kunna eftergifvas eller förändras» o. s. v. Men trots sitt sålunda svaga skäl och utan någon utredning finner utskottet det oaktadt anledning att skrifva till Kongl. Maj:t uti ifrågakvarade ämne.

Om man ser på det utlåtande, som generaltullstyrelsen afgifvit, och som finnes intaget i detta betänkande, finner man emellertid, att icke heller generaltullstyrelsen anser det vara skäl att vidtaga sådana åtgärder, som utskottet här föreslagit. Styrelsen säger, att den icke kan »tänka sig något annat sätt för sakens ordnande såsom ens möjligt, än att åtminstone den hufvudsakliga bevisningen om nyssberörda, för rätten till restitution grundläggande faktum skulle bestå i s. k. räckattest eller intyg af den utländska tullmyndigheten i destinationsorten om varans upplossning derstädes». »Dylika räckattester», fortsätter styrelsen, »ifrågakomma visserligen redan nu i vissa fall såsom vilkor för restitution. men dock endast såsom komplementär bevisning, och tillerkännande åt dessa attester af en vidsträcktare betydelse skulle utan tvifvel, på samma gång det saknade motsvarighet i hittills gällande lagstiftning, få anses innefatta ett afsteg från sunda lagstiftningsprinciper.» Styrelsen anser sig sålunda icke kunna annat än »på det lifligaste afstyrka» hvarje dyligt förslag.

Under sådana förhållanden och då § 9 tulltaxeunderrättelserna föreskrifver alla de lättnader, som restitutionsvis med tillvaratagandet af statsverkets intressen på ett betryggande sätt kunna beviljas exporten på Norge, finner jag för min del det icke vara någon anledning att biträda föreliggande skrifvelseförslag; och jag anhåller, herr grefve och talman, att få yrka afslag derå.

Herr Cavalli: Den bok, jag här håller i min hand, kallas vanligen för tulltaxan. Den innehåller också tulltaxan, men den innehåller någonting mera, ty den innehåller ytterligare en förordning, hvars titel lyder »Underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör». Den ärade talaren, som nyss hade ordet, har — det veta vi — sysslat rätt mycket med tulltaxan, men han tyckes alldeles hafva glömt bort tulltaxeunderrättelserna. Under ett mångårigt arbete i bevillningsutskottet har jag deremot haft riklig anledning att läsa hela förordningen, och jag ber en hvar, som vill sätta sig in i föreliggande fråga, genomläsa § 9 i dessa tulltaxeunderrättelser, der det stadgas om restitution. Han skall der finna, att bestämmelserna derom och vilkoren därför innefattas i en lång rad af moment. Dessa moment innehålla — det kan man finna, när man läser dem, och det gifver också erfarenheten vid handen — ganska stränga bestämmelser. Jag klandrar

*Angående
restitution af
tullafgift vid
varors ut-
försel till
Norge.*

(Forts.)

Angående
restitution af
tullafgift vid
varors ut-
försel till
Norge.
(Forts.)

icke, att dessa bestämmelser äro stränga, ty det är gifvet, att bestämmelser om restitution *måste* vara stränga. Men om det finnes anledning antaga, att man genom undersökningar rörande lättnad eller minskning i dessa stränga bestämmelser skulle kunna befördra varuutbytet länderna emellan, böra då icke sådana undersökningar företagas? Utskottet har ansett, att sådana undersökningar böra göras — utan hjälp af någon komité — genom kommerskollegium och generaltullstyrelsen.

Den ärade reservanten har sagt, att utskottets motivering icke är bra. Ja — jag har sagt det förut — det är nog så, att ingen motivering är bra, när utskottet icke kommit till det slut, som man sjelf vill. Det är dessutom att beakta, att vi hafva haft motionen hos utskottet endast 8 eller 9 dagar, och att därför den vidlyftiga och noggranna behandling, som eljest kunde och skulle hafva egnats densamma, nu icke varit möjlig. Utskottet har anfört skäl för sitt beslut, den föregående talaren betecknade dem såsom svaga; må så vara, men nog har jag sett förslag, som varit svagare motiverade.

Den ärade reservanten håller sig vid ett i bevillningsutskottets betänkande intaget yttrande från generaltullstyrelsen. Men han glömde dervid alldeles att omförmåla, att det endast berör *en* sida af denna sak, hvilken delvis faller inom kommerskollegii embetsområde. Det är således att antaga, att en fullt tillfredsställande utredning skall kunna åstadkommas af begge dessa embetsverk tillsammans, och jag tillägger emot reservantens argumentation här, att i praktiska angelägenheter, der en åtgärd påkallas i praktiskt syfte, teoretiska grunder icke innefatta tillräckligt skäl för att tillbakavisa åtgärden.

Jag yrkar bifall till bivillningsutskottets hemställan.

Herr Almström: Jag har icke mycket att lägga till hvad herr Cavalli yttrat. Jag vill endast uttrycka min förvåning, att herr af Burén velat reservera sig och här tala mot ett förslag, som ovilkorligen går ut på att befrämja Sveriges handel och industri. Såsom redan herr Cavalli påpekat, äro bestämmelserna för erhållande af restitution vid utförsel så vidlyftiga och krångliga, att det ovilkorligen måste, enligt mitt förmenande, kunna införas förenklingar och förbättringar i desamma.

Huruvida några andra artiklar än de redan i tulltaxeunder rättelserna upptagna kunna komma i åtnjutande af fördelen af restitution, har icke varit för utskottet möjligt att utreda. Frågan har kommit för sent under utskottets behandling, och en utredning derom skulle vara ganska besvärlig. Då nu icke föreslagits annat än att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning af saken genom de båda embetsverken, generaltullstyrelsen och kommerskollegium, och man icke begär tillsättande af en komité för frågan, så är saken af en temligen enkel beskaffen-

het, och den fruktan, som ofta uttalas, då man ifrågasätter en skrifvelse med begäran om en komité, behöfver icke här göra sig gällande.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande betänkande hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den förre propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 9 och 10 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t om utsträckt rätt för realstudent att aflägga vissa förberedande akademiska examina.

Om kunskap i latin såsom villkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.

Herr von Friesen: Då jag, jemte en annan af kammarens ledamöter, ställt mig såsom reservant i denna fråga, hafva vi, såsom framgår af reservationen, dervid, i fråga om premisserna, ställt oss på utskottsmajoritetens ståndpunkt. Vi anse icke, att man bör utgå från den synpunkten att öka realstudenternas rättigheter. Vi anse, att man främst bör taga hänsyn till hvad staten bör kräfvä för att få så dugliga och goda tjänare som möjligt. De anförda skälen för realstudenternas »rättigheter» må vara beaktansvärda nog — jag vill icke gå så långt som utskottet, som kallar dem föga vederhäftiga —; men de kunna icke gälla för oss, som anse statens intresse i första rummet böra tillgodoses. Derrför ställa vi oss också på samma punkt som utskottet, beträffande kansliexamen och hofrättsexamen; vi anse, att Första Kammaren icke bör biträda Andra Kammarens beslut i dessa punkter. Andra Kammaren har nemligen härvid tagit ett dubbelsteg. Den vill dels taga bort latinet ur den förberedande examen, dels minska skolkursen i detta ämne, och detta synes oss opåkalladt, då kunskap i latin onekligen kan i många fall vara af nytta på dessa lefnadsbanor, och minst lika god förberedelse i öfrigt för desamma erhålles på latin — som på reallinien. Men vi hafva kommit till ett annat resultat i afseende å kompetensen för afläggande af medikofilosofisk examen, och detta derför, att just statens kraf på att få goda krafter på läkarebanan genom Andra Kammarens beslut i den tredje punkten skulle tillgodoses. De blifvande läkarne få nemligen i sjelfva verket den bästa förbildningen på reallinien. Der få de under fyra år idka ganska ordentliga studier i fysik

Om kunskap i latin såsom villkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.
(Forts.)

och kemi i förening med laborationer. Och det är af stor vigt för dem, att de få växa upp i sådana studier. Det är visserligen icke så mycket det faktiska kunskapsmättet i dessa ämnen, hvar på här hufvudvigten ligger, ty det kunna de förskaffa sig sedan; men det är viktigt, att de blifvande läkarne så tidigt som möjligt uppfostras i den metod, som de sedermera skola följa både i sina medicinska studier och i sin praktiska verksamhet. Hvad är det då läkaren framför allt behöfver kunna, då han kommer ut i det praktiska lifvet? Han behöfver kunna iakttaga och undersöka. Han måste kunna iakttaga den minsta småsak, som undfaller oöfvade ögon. Han behöfver se och se ytterst noga. Han behöfver oupphörligt göra undersökningar och dervid lägga märke till hvad som undgår andra oerfarnare ögon. Men då är det också af vigt, att han under uppfostringstiden kommer in i denna metod och inöfvas i densamma. Då han vid femton eller sexton års ålder börjar med kemiens studium, får han lära sig att fästa afseende äfven vid de minsta obetydligheter. Han uppfostras då i den naturvetenskapliga metod, som för honom är af största vigt och som han sedan måste använda vid utöfningen af sitt kall. Kan man sålunda underlätta läkarnes uppfostran genom att tillåta dem fullfölja sina studier på reallinien, så bör man enligt vår mening göra det. Man svarar: »det må vara godt och väl, men läkarne behöfva äfven kunna latin!» Jag erkänner gerna detta. Det har sagts, och det kommer att sägas, att i det vetenskapliga läkarespråket förekommer mycket latin och att man därför icke vill, att i läkarekursen skall saknas latin. Må så vara! Men då bör man också låta nöja sig med en så liten kurs, som är tillräcklig för detta ändamål, och det är utan tvifvel den kurs, som motsvarar inträdesfordringarna till nedre sjunde klassen. Ser jag efter i läroverksstadgan, hvilka dessa fordringar äro, så finner jag dem vara, förutom Cornelius Nepos, tre böcker i Cæsar eller Sallustius, en half bok i Livius, en bok i Virgilius och femhundra verser i Ovidius samt, om feriearbetet till klassen medräknas, ytterligare en half bok i Livius. Det var en annan latinkurs, som 1884 års komité bjöd på och som godkändes af universitetskanslern och framlades af Kongl. Maj:t för 1887 års Riksdag. Den innefattade blott Cornelius Nepos och en bok i Cæsar. Vi deremot hafva ställt oss på 1889 års universitetskomité's förslag och föreslå fordringarna för flyttning till nedre sjunde klassen, hvilka fordringar innefatta den nämnda kursen. Jag tror, att detta måste vara nog för den blifvande läkaren, helst som i kursen äfven ingår, att grammatiken skall i hufvudsak genomgå. Hvad får då den blifvande läkaren mera af latinbildning med nu gällande fordringar? Han får ytterligare en bok i Virgilius, ytterligare en bok i Livius, och han får slutligen en å två böcker i Horatius och något mindre arbete af Cicero. Detta är ett plus, men det torde dock vara skäpligen likgiltigt, om man läser en eller två böcker i Livius och

Virgilius. Horatius är ju en »connaissance à faire» och för den estetiskt intresserade af stort värde, men jag förmodar, att den, som läst så mycket, att han kan kursen till nedre sjunde, också kan studera Horatius på egen hand, om han så önskar. Vi söka alltså nöja oss med den kurs, jag nämnt, för att den blifvande läkaren skall kunna utbilda sig på reallinien och sedan taga latin-kursen genom komplettering. Vi hafva, som sagdt, ställt oss på 1889 års universitetskomités ståndpunkt. Reallinien är också nu en annan, än den var förr, och än den var, då frågan väcktes år 1880. Den har utvecklats sig, tack vare en klok omvårdnad från både regering och Riksdag. Den har vuxit i lärjungeantal, men den har vuxit äfven på annat sätt. Det är icke längre de dåliga hufvudena, som komma dit. Tvärt om! Realisternas studentexamen är nu minst lika svår som latinarnes, och, utom i latinet, hafva realisterna lika goda humanistiska studier som latinarne. Jag kan då icke se, att man beröfvar läkarne någon humanistisk bildning af betydelse genom att man låter dem läsa en bok i stället för två i Livius o. s. v. Vi anse, att det mått af humanistisk bildning, som enligt vårt förslag skulle tillmätas den från reallinien utgående läkarekandidaten, vara fullt tillräckligt; *grundläggande* för bildningen är ju latinet numera icke heller på latinlinien.

Utskottet säger, att frågan icke är utredd. Men, mina herrar, jag vågar påstå, att få frågor äro så grundligt utredda och så genomdebatterade som denna. Den väcktes på 1880-talet i mycket större omfattning, än som ingår i vårt förslag. På grund deraf inhemtades yttranden från vederbörande. Medicinska fakulteterna i Upsala och Lund voro emot förslaget, endast karolinska institutet för detsamma. Sedan kom 1882 års stora parlamentariska skolkomité. Den tillstyrkte vida mindre kurser i latin, än vårt förslag afser, och den tillstyrkte latinets afskaffande i kansli- och hofrättsexamina. Kongl. Maj:t framlade denna komités af kanslersemetet i här ifrågavarande afseenden tillstyrkta förslag vid 1887 års riksdag, men till följd af riksdagsupplösningen kom saken aldrig att behandlas. Så kom 1889 års universitetskomité, på hvilken jag och min medreservant stödjade oss. I den komitén sutto sådana män som professorn i latin i Lund Christian Cavallin, nuvarande riksarkivarien Odhner och f. d. professorn Sahlin m. fl., och komitén tillstyrkte, utan meningsskiljaktighet i denna punkt, precis hvad vi i dag föreslå 1898 års Första Kammare att antaga. Det är icke att förmoda, att desse män, som sutto i den komitén, personer, grundligt bildade, klassicitetens vänner, lupo åstad utan att frågan blifvit väl utredd. När sedan denna komités betänkande underställdes myndigheterna, huru gick det då? Jo, alla medicinska fakulteterna tillstyrkte den gängen hvad vi i dag föreslå. Därvarande universitetskanslern von Ehrenheim tillstyrkte också detta samma förslag. Nu invänder utskottet, att denna fråga sammanhänger med skolorganisationen och att den icke bör afgöras

*Om kunskap
i latin såsom
villkor för
afläggande
af vissa för-
beredande
akademiska
examina.
(Forts.)*

*Om kunskap
i latin såsom
vilkor för
afläggande
af vissa för-
beredande
akademiska
examina.*

(Forts.)

utan i sammanhang med läroverksorganisationen i dess helhet. Denna invändning anser jag bära pregel af de obotfärdiges förhinder. När man kom med förslag till reformer i läroverksorganisationen, så hette det, att man först ville lösa frågan om de akademiska examina, och när man nu vill taga ett steg dertill, så hänvisar man på skolorganisationen. Frågan om läkarnes latin-kurs är dock en fullkomligt fristående och lösryckt fråga, som icke det minsta har att göra med skolorganisationen. Här föreslås, att för läkarne skall fordras en latinkurs, motsvarande fordringarna för flyttning till nedre sjunde klassen af de allmänna läroverken, och dessa fordringar finnas fullständigt preciserade i läroverksstadgan. De äro: valda stycken af Cornelius Nepos; Cæsar, tre böcker; urval ur Ovidius; Sallustius eller Livius, omkring en half bok; Virgilius, en bok; jemte grammatik. Huru än skolorganisationen må gestalta sig, så stå dessa fordringar fast. Bli organisationen ändrad, så får man ändra klassnumret. Nedre sjunde blir något annat, och då måste naturligtvis också uttrycket »fordringarna för uppflyttning till nedre sjunde klassen» ändras derefter. Hvarför, säger man, skall då detta reformförslag läggas fram särskildt? Om det, svarar jag, är nyttigt och främjar de medicinska studierna i Sverige, och då detta af alla i saken hörda myndigheter med en mun intygats, hvarför skall denna reform då vänta på skolorganisationen, med hvilken den enligt mitt förmenande icke har något väsentligt sammanhang.

För att icke förlänga diskussionen och ännu en gång behöfva begära ordet, skall jag redan nu bemöta något, som till sist kommer att sägas. Det är, skall man invända, icke lämpligt att afgöra en så vigtig fråga vid denna tidpunkt af riksdagen, då många äro bortresta. Men att den kommit fram sent, är icke utskottets eller reservanternas fel, utan har berott på andra omständigheter. Om man reducerar frågan till hennes verkliga mått, så är hon icke en stor fråga. Det gäller endast att minska fordringarna i latin för de blifvande läkarne, det är icke fråga om att låta realstudenter blifva läkare utan vidare, utan det gäller endast, att realstudenter med en kurs i latin, motsvarande fordringarna till nedre sjunde klassen, skola få blifva läkare. Det skulle således icke vara alla realstudenter, som finge blifva läkare, utan det skulle fordras af dem en latinkurs, som i väsentlig grad närmar sig till den nuvarande sjunde öfre klassens kurs i latin. Under sådana omständigheter bör väl icke ett så väl förberedt och genomdiskuteradt reformförslag slås i hjel med det välkända ropet om »riksdagens sena timme».

På grund af hvad jag anført, anhåller jag om bifall till reservationen, och att således kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställer, »att såsom vilkor för afläggande af medicinsk-filosofisk examen af den, som undergått mogenhetsexamen å reala linien, ej må fordras annan

kunskap i latin än den, som, på sätt Kongl. Maj:t kan finna lämpligt föreskrifva, genom muntlig pröfning ådagaläggdes i en mindre kurs, motsvarande ungefär de nuvarande fordringarna för godkända kunskaper i latin vid flyttning till nedre sjunde klassen af de allmänna läroverken.

Om kunskap i latin såsom vilkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.

(Forts.)

Herr Berg, Lars: Såsom kammarens ledamöter af betänkandet inhemtat, har det tillfälliga utskottet icke ansett sig böra ingå på något bedömande i realiteten af frågan, huruvida det skulle vara lämpligt och önskvärdt eller motsatsen att inskränka eller t. o. m. borttaga latinstudiet vid vissa akademiska examina. Det tillfälliga utskottet består af fem ledamöter och två suppleanter och kan verkligen icke vara synnerligen egnadt att i Riksdagens sista timme taga om hand en djupt ingripande kulturfråga, som, om den än för längre tid tillbaka erhållit någon utredning, dock är af beskaffenhet att icke kunna eller böra bedömas utan såväl grundlig och fackmessig kompetens som tillräcklig tid. Jag skall därför icke heller nu ingå på frågan i dess realitet eller söka i denna denna del bemöta den ärade reservanten. Utskottet har dock, efter hvad jag anser, haft mycket talande, visserligen enkla, men dock tydliga skäl att tillstyrka kammaren att icke nu biträda Andra Kammarens beslut.

Dessa skäl äro äfven klart framhållna i utskottets betänkande, nemligen att alla reformer med afseende å examina vid våra universitet måste utgå från universitetens uppgift att vara den högsta institutionen för den vetenskapliga bildningen i vårt land och derjemte en utbildningsanstalt för statens embetsmän. Särskildt måste embetsexamina uteslutande anordnas i enlighet med statens kraf och behof att ega skickliga och dugande organ till fullgörande af statens uppgifter. Såväl i betänkandet från Andra Kammarens utskott som i motionen har nu upprepade gånger framhållits, att det brådskade att företaga den föreslagna reformen i fråga om vissa akademiska examina, bland annat därför att det vore så synd om realstudenterna, ja, att det vore obilligt att af dem fordra så stora latinpræstanda, och att det vore oklokt af staten att icke låta dessa ynglingar, utan att behöfva komplettera i latin, byta om den lefnadsbana, de gifvit sig in på, så snart de funne håg och fallenhet peka åt annat håll. Sådana ohållbara skäl skulle i mina ögon vara rent af komiska, om det icke här gälde en så allvarlig sak. Deremot har utskottet trots sig finna, att det väckta förslaget kunde hafva skäl för sig, om det kunde visas, att de nuvarande tjänstemännen på de ifrågavarande barnorna — jurister, läkare och kanslisters — vore dåliga och icke nöjaktigt uppfylde sina åligganden, eller att det i dessa embetsgrenar förekomme brist på dylika organ för staten, eller att denna hade svårighet att fylla sitt behof af aspiranter på dessa tjänstemannabarnor. Erfarenheten har emellertid ådagalagt, att tillström-

*Om kunskap
i latin såsom
vilkor för
afläggande
af vissa för-
beredande
akademiska
examina.
(Forts.)*

ningen der är stor, att staten således icke behöfver inkalla någon reserv från realstudenterna, och att de, som studera efter de nuvarande statuterna, och således äro mer eller mindre kunniga i latin, icke blott fylla statens behof af tjenstemän, utan till lycka för vårt land göra detta på ett synnerligen värdigt och godt sätt.

Hvad särskildt våra läkare beträffar, så är det för alla uppenbart och erkänt, äfven utom vårt land, att de stå på höjden af sin tids bildning, och man måste då fråga sig, om det kan vara skäl att beröfva dem ett bildningsmedel, hvarå detta vackra resultat otvifvelaktigt delvis beror. Hvad intresse skulle staten hafva att frångå läkarne en del af de kunskaper, som göra dem likställda med och ofta öfverlägsna sina embetsbröder i andra land? Hvarför skulle någon reform alls då här vidtagas? Jo, säger den ärade reservanten — hvilkens auktoritet å detta område jag till fullo uppskattar, och hvilken häri är en fullödigg fäktnästare, mot hvilken jag blott ogerna drager vapen — realstudenterna få en bättre underbyggnad till läkarekallet än latinarne, realisterna böra blifva bättre läkare, därför att de redan i skolan lärt att tillämpa den naturvetenskapliga och analytiska metoden. Denna sak är dock mycket omtvistad bland fackmännen sjelfva, och jag vill därför särskildt erinra om hvad de medicinska fakulteterna i detta fall yttrat i sina, äfven i motionen omtalade, utlåtanden öfver 1882 års förslag. Medicinska fakulteten i Upsala säger sålunda: »Fakulteten tilltror sig icke kunna göra något nytt eller kraftigt inlägg i denna strid, än mindre afgöra densamma, så mycket mindre som hon vid de täta och genomgripande förändringar, som hos oss i senare tid vidtagits å ena sidan i skolväsendet och å den andra i de medicinska studierna, saknat tillfälle att i lugn samla en tillräckligt bevisande erfarenhet i det ena eller det andra afseendet. Men så mycket torde dock stå fast, att man efter den tid, då latinets vid undervisningen i skolorna erhöi en annan och jmförelsevis underordnad ställning mot förut, icke kunnat konstatera någon särskild tillökning i de studerandes håg och förmåga till sjelfständiga, naturvetenskapliga studier vid universitetet, utan snarare en klagan försports, att flertalet skulle röja sinne för lexläsning, eller, med ett ord, ökad böjelse snarare för dogmatiskt inhemtande af vetenskapens resultat än för ett på egen iakttagelse grundadt, verkligt naturstudium. Skulle denna klagan vara berättigad, hvilket är svårt både att bestrida och bevisa, så vågar fakulteten väl icke bestämdt ställa densamma i samband med latinets förändrade ställning vid skolundervisningen, såsom verkan med sin orsak, men vill å andra sidan icke heller gifva företräde, ej ens likställa den nuvarande reala bildningen med den klassiska, såsom grundläggning för medicinska studier». Vidare yttrar samma fakultet: »Fakulteten vill för alla händelser lägga viget dervid, att den, som skall blifva läkare, icke får sakna de vanliga förut-sättningarna för den allmänt humanistiska bildningen, icke som

skulle denna bildning vara en nödvändig förutsättning för hans fackstudier, men desto mer för hans personliga uppfostran till hans blifvande humanitetstjänst. Läkarens kall får nemligen, enligt fakultetens tanke, icke betraktas såsom ett yrke, hvartill endast erfordras en ensidigt begränsad fackbildning och derefter förvärfvad praktisk färdighet. Tvärtom är det af den art, att läkaren, om han rätt skall uppbära sin ställning, väl behöfver för sin uppfostran det inflytande, som den allmänna bildningen skänker». Läkaren behöfver denna allmänna bildning, och den förvärfvar han icke så fullständigt och lätt, enligt fakultetens åsigt, om han icke redan i skolan läst en smula mer latin än det sjettklassistpensum, hvarmed läkaren enligt Andra Kammarrens af reservanten godkända beslut skulle få nöja sig. I förevarande ämne yttrar fakulteten i Lund bland annat: »Biologiens och medicinens hela terminologi har sedan äldsta tiden utbildats och utbildas allt fortfarande på klassisk grundval. Hos samtidens stora kulturfolk röjes ännu intet allvarligt sträfvande till en ändring härutinnan, och för en liten nation, såsom vår, skulle ett försök i sådan riktning endast leda till en isolering, i samma mån mera genomgripande, som den hemmagjorda terminologien faktiskt komme att tråda i stället för den häfdvunna». Strax härpå fortsätter denna fakultet: »Det latinska språket har i nära ett och ett halft årtusende varit den medicinska vetenskapens universalspråk, och det leder i sjelfva verket forskaren än längre tillbaka, så till vida som de stora grekiska författarnes arbeten införlifvats med det samma. Med latinet till uttrycksmedel har medicinen nått den storartade omfattning, den nu innehar. Det ligger därför i sakens natur, att den läkare, som i studier vill gå något längre tillbaka än till de sista decenniernas litteratur, omedelbart möter latinska författare, hvilka han sjelf måste kunna tolka, såvida han skall kunna bilda sig ett sjelfständigt omdöme om vetenskapens utvecklingsgång, och ej i sådant hänseende nödgas helt och hållet förlita sig på andras uppfattning. För läkaren bör det i sjelfva verket ej vara mindre viktigt att förstå det språk, hvarpå Vesalius, Harvey, Haller, Morgagni, Sydenham och Boerhave åt efterverlden öfverlemnade sina forskningsresultat, än att vara i stånd att med lätthet kunna inhemta innehållet i en afhandling eller tidskriftsartikel på något af de europeiska lefvande kulturspråken.

Medicinska fakulteten vill ingalunda förneka, att dugliga, ja, utmärkta praktici utdanats, hvilka icke egt några förstudier i klassiska språk, men ännu har aldrig någon kultiverad nation i gamla eller nya världen tänkt på att skapa ett helt läkarestånd, för hvilket medicinens utvecklingshistoria skulle blifva en föseglad bok. I Tyskland, Frankrike, England, Nordamerika m. fl. länder tillåter ännu lagstiftningen, att läkare utbildas vid olika skolor på olika sätt, med skilda fordringar och med mer eller mindre begränsad kompetens, och bland dessa högst divergerande

Om kunskap i latin såsom vilkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.

(Forts.)

Om kunskap i latin såsom vilkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.
(Forts.)

bildningsanstalter finnas flera, som ej fordra vare sig kunskap i latin eller åtskilliga andra insigter, hvilka på andra håll anses alldeles oeftergifliga. Att det emellertid icke är från dylika institut, som den medicinska vetenskapens förnämsta arbetare utgå, torde ej behöfva bevisas».

Af allt detta synes mig tydligt framgå, att meningarna i denna fråga ännu måste anses vara så mycket delade, att man därför icke bör på enskild mans förslag fatta beslut utan att noga hafva satt sig in i saken och fått den väl utredd; vi böra åtminstone icke låta förläda oss att liksom genom en bakport införa lösningen af den stora skolreformen, som det i sjelfva verket här gäller.

För mig tillkommer härvid en särskild omständighet, som manar till varsamhet, nemligen att den ifver, hvarmed man sedan lång tid sökt minska latinstudiet, efter hvad jag tror, är på retur. Man märker på många oväntade håll en återgång, som fordrar, att latinet skall i väsentlig mån bibehållas såsom grundläggande ämne. Och frågar man så utbildade personer, om de ville vara befriade från sitt latin, skola de flesta säkert svara, att de icke ville detta. Hur det i detta fall kan vara med läkarne, vet jag icke, jag har hört sägas, att läkaresällskapet skulle hafva uttalat sig i den föreslagna reformens riktning, men detta skulle dock skett för temligen länge sedan. Inom min egen branche har i detta fall en ganska märklig reaktion inträdt inom större delen af den bildade världen. Till och med i Tyskland, der dock de så kallade realisterna uppgifvas få läsa lika mycket latin som våra latinstudenter, hafva kraftiga stämmor höjts för ökade latinstudier, emedan den reala bildningen icke räcker till för att göra den högre tekniska undervisningen fullständig. Detta är deras erfarenhet, som genomgått tekniska läroverk och nått den högsta bildningsgrad, dessa kunna gifva, som derefter kommit ut i lifvet och med vaket intresse pröfvat förhållandena. De säga: vi äro underlägsna våra konfratrer i sådana länder, der latin studeras. Här i Sverige hafva tekniska föreningar upptagit frågan, och kraftiga röster hafva äfven här höjts för att, då det för duglighet i statens tjänst fordras en viss allmänbildning och förmåga af språkbehandling, som bäst synes erhållas genom latinstudiet, man bör se till, att våra teknici komma i besittning af så nödvändiga förutsättningar för deras framtida verksamhet.

Med hvad jag anfördt tror jag mig hafva visat, att från statens sida ingen nödvändighet föreligger och ingen fördel kan vinnas genom att nu i en hast fatta beslut i denna sak, der i sjelfva verket en reform af skol- och universitetsexamina sammanstålts.

Den ärade reservanten anförde, att saken vore väl utredd. Ja, det må jag väl i viss mån erkänna, som försökt att genomläsa alla dessa digra luntor med utlåtanden för att kunna gifva kammaren en bild af sakens läge. Nog finnes här utredning, men

den är redan allt för gammal, och således allra minst till fyllest för dem, som stå på motionärens ståndpunkt och anse, att alla pedagoger, som icke tänka lika med dem, äro urmodiga och föråldrade — för att begagna detta uttryck, som jag vill minnas förekommer i motionen.

Utom det, att den föreslagna reformen icke är nödig, anser jag den äfven kunna blifva skadlig, då den efter all sannolikhet kommer att öka realstudenternas antal. Hafva dessas antal redan nu ökats, utan att de på alla banor äro likställda med latinarne, utan att de hafva tillträde till alla fakulteter, så är det väl temligen klart, att reformen skall ännu mer öka antalet af dessa realstudenter. Men staten har, såsom nyss visats, ingen nytta af att äfven dessa ynglingar, som icke hafva läst latin i skolan, få ligga vid universiteten och blifva tjänstemän. Det kommer härigenom att blifva än mera öfverfylldt vid universiteten, och man bidrager att skapa ett litterärt proletariat af dem, som icke kunna finna anställning och utkomst och sålunda ofta blifva förfallna existenser och missnöjda medborgare.

Vidare torde såväl erfarenheten som all sannolikhet gifva vid handen, att, om realisterna få tillfälle träda in på alla möjliga tjänstemannabanor, staten icke får de bästa krafterna bland dem till tjänstemän. De, som skola bryta sin bana och taga sin utkomst i de praktiska yrkena, såsom teknici o. s. v., få slå sig fram under en skarp och het konkurrens, de synas i sömmarne med all den noggrannhet, en klok och nödvändigtvis egennyttig arbetsgifvare kan utveckla mot sina biträden och ämnessvenner. Det fordras kraft, håg och energi att här taga sig fram, och ganska sannolikt är, att, om de, som uppfostrats för en sådan bana, erhålla rätt att komma till akademien för att aflägga embetsexamina, just de svagast begåfvade skola sky den hårda kampen inom näringarne, industrien m. m. och sätta sina förhoppningar på att i en lugn statstjänst, efter tur och ordning, få ett tarfligt lefvebröd. Detta kan, efter min tanke, icke vara för staten gagneligt.

Slutligen får jag ännu en gång upprepa, att det icke torde vara utan skäl, som man erinrat, att frågan om ändring i universitets-examina sammanhänger med och är afgörande för frågan om läroverksorganisationen. Den föregående talaren förnekade visserligen detta, men Andra Kammaren synes dock förstå den saken bättre, då dess utskott bekänner sin afsigt helt öppenlyst och säger, att om denna reform genomföres, så är dermed taget ett nytt, viktigt steg till nedbrytande af motståndet mot en läroverksreform i Andra Kammarens anda. Andra Kammaren erkänner således, att den för sin del antagit den nu föreslagna reformen för att på köpet och liksom genom en bakport få Riksdagen bunden vid en viss läroverksreform.

Jag tror således, att alla skäl tala för, att Första Kammaren i detta, hvad man än må säga, för närvarande outhärdade ärende

*Om kunskap
i latin såsom
vilkor för
afläggande
af vissa för-
beredande
akademiska
examina.
(Forts.)*

Om kunskap i latin såsom vilkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.
(Forts.)

icke nu bör utan en fullständig förberedning fatta ett beslut, som binder kommande Riksdagar och medför en reform af läroverken i en viss riktning.

Jag skulle visserligen gerna vilja ytterligare beröra några med denna fråga sammanhängande förhållanden, hvarom jag till följd af utskottsarbetet fått taga särskild kännedom, i synnerhet förslaget till en lärokurs för allmän medborgerlig bildning och dess inflytande på läroverks- och derigenom på universitetsreformen, men jag inskränker mig till att på grund af hvad jag redan anfört yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Almén: Jag är icke okunnig om, att den tid, som återstår för Riksdagens sammanträden, är dyrbar, och att kammaren därför väntar, att dess ledamöter, om de uppträda, skola fatta sig kort, men helst ser, att de underlåta att säga något alls. Det sista kan jag dock icke, men jag skall försöka det första.

Jag har i nära 25 år varit lärare vid medicinska fakulteten i Upsala och i 15 år ordförande i medicinalstyrelsen och har härunder naturligen kommit i mycken beröring med svenska läkare. Jag har sålunda haft godt tillfälle att stadga min åsigt i denna fråga, och den är, att det särskildt för läkaren är angeläget, att staten just i fråga om latinet eftergifver anspråk på insigter, som läkaren icke behöfver, och i stället låter honom använda sin tid för viktigare ändamål.

Skäl för afslag å den lilla reform, som af reservanterna föreslagits, hafva framställts af den siste talaren, och då jag nu önskar bemöta dessa, men hade svårt att följa med anförandet och vill fatta mig kort, ber jag om ursäkt, i fall mitt yttrande blir något rhapsodiskt.

Hufvudskälet tycktes vara bristande utredning, något, som vi ju äro vana att höra, när helst man vill afslå en framställning. Den förste talaren har dock visat, att utredningen är både mångårig och mångsidig och att de egentligen sakkunnige äro temligen allmänt ense om lämpligheten af förändringen. Den siste talaren tillade, att utredningen vore gammal. Den är dock icke mindre giltig för det, i fall ej något sedermera tillkommit, som vederlägger den, och hvarken han eller någon annan har sagt något sådant.

Den siste talaren förbisåg också, att här icke är fråga om att befria de realstudenter, som aflägga medicinsk-filosofisk examen, från allt latinstudium. Reservanterna vilja tvärt om, att de skola kunna något latin och det icke så obetydligt, enligt mitt förmenande fullt tillräckligt.

Samme talare åberopade ett gammalt yttrande om att de läkare, som vilja blifva något mera framstående, måste kunna studera de gamla författarne på originalspråket. I så fall vore det i sanning beklagligt för de svenska läkarne, ty det återstår

nog icke många, som kunna detta. Han förbigick dock ett skäl för latinstudier, som man i forna tider ofta hörde anföras, nemligen receptskrifningen. Härvid förekomma visserligen latinska namn på ingredienserna, men huru dessa skola tillredas, föreskrifves icke numera på latin. Många läkare torde vara osäkra, huru de skola uttrycka saken på latin, öfverlemnande hela tillredningen åt apotekaren. Förr har man vidare sagt, att som farmakopéen vore skrifven på latin, behöfde läkarne läsa detta språk. Detta medgifves, men reservanterna hafva icke velat borttaga, endast minska latinstudiet, och i Tyskland, der man dock håller starkt på allt antiqveradt i hvad man kallar humaniora, skrifves emellertid numera farmakopéen på tyska, och den svenska farmakopéen, som är under utarbetning, skrifves på svenska.

Vidare framhöll den siste talaren, att humanistisk bildning vore nödvändig för läkaren, och att man ingenting borde göra för att försvaga denna bildning. Den lilla ändring i fråga om latinet, som här är ifrågasatt, bör dock ej vara farlig. För mig förklinga farhågorna i detta afseende mycket lätt. Jag har hört förskräckliga spådomar, då man tog bort från mediko-filosofiska examen först grekiskan och sedan filosofien, liksom då man först minskade fordringarna i latin och slutligen äfven borttog matematiken. Allt detta ansåg den stora hopen skulle försvaga den medicinska bildningen och blifva förderfligt, men enda effekten blef för visso endast den, att de svenska läkare, som nu aflägga examen, kunna mycket mer än deras föregångare för 20—30 år sedan, de veta mera särskildt såsom läkare; olycksspådomarne slogo fel. Jag tror också, att ett bifall till reservationen icke skall medföra någon som helst fara i afseende å läkarnes humanistiska ståndpunkt.

Den siste talaren sade, att vi icke böra fästa något afseende vid talet om att det vore synd om realstudenterna, men ett sådant skäl har jag icke hört anföras. Det är icke därför, att det är synd om realstudenterna, som jag önskar framgång åt reservationen — de reda sig bra, de underkastas en svår pröfning i latin och gå i land dermed, men jag vill icke, att de skola tvingas att på latinstudium uppoffra en tid, som kunde och borde bättre användas. Utskottet synes hafva förbisett, att läkarnes studiekurs i Sverige är längre än i något annat land, och detta till den grad, att det är skam deråt. Hvarje människa bör hafva kommit från sina examensstudier före fyllda 30 år; nu finnas många, som icke hunnit aflägga sin medicinska examen vid denna relativt höga ålder. Sverige väntar af sina läkare, att de skola stå på höjdpunkten af sin tids läkarebildning, därför äro deras kurser i dithörande ämnen svåra och långa och kunna icke vara annat; men då är det ej heller skäl att tvinga läkareämnena att studera mer af latinet, än de verkligen behöfva. Ett års studier äro för en ung man en dyr tid, som det är synd att i onödan slösa bort på latin. Under sådana förhållanden har jag svårt att förstå, hvarför förändringen

Om kunskap i latin såsom villkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.

(Forts.)

Om kunskap i latin såsom vilkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.
(Forts.)

skall möta motstånd. Utskottets ordförande framhöll, att utskottet bestod af blott fem ledamöter och två suppleanter, och att man af ett sålunda sammansatt utskott icke kunde vänta någon grundlig utredning af frågan. Men kan den utredning kallas ett hastverk, med hvilken man nu hållit på i 16 år? Om också utskottet icke kunnat åstadkomma någon utredning, borde den, som förut finnes, för utskottet varit fullt tillräcklig. — Jag finner det underligt och i högsta grad anmärkningsvärdt, att den siste talaren väl läste upp utlåtanden från år 1882, men förbigick och förteg senare utlåtanden af 1889, och jag hemställer, om icke, när alla medicinska fakulteter, universitetskanslern och en Konungens rådgifvare varit med om samma inskränkning i latinstudiet som den, hvarom här är fråga, allt detta kan anses innebära fullgiltiga bevis för att frågan numera verkligen är i utredt skick. Den siste talaren åberopade Tysklands exempel, och jag förstår väl, att han fäster afseende dervid, men underligt är, att han icke fäster något afseende vid våra tre medicinska fakulteters mening, hvilka torde vara de myndigheter, som bäst veta, hvad våra läkare behöfva. De män, som i fakulteterna tillstyrkt förändringen, hafva uppfostrats med latinsk och humanistisk bildning. Deras omdöme borde öfvat inflytande på utskottet, jag hoppas det skall hafva inflytande på kammaren, och i denna förhoppning får jag yrka bifall till den af herrar von Friesen och von Strokirch afgifna reservationen.

Herr Alin: Med afseende å det förslag, som föreligger från Andra Kammaren, och det sätt, hvarpå det af motionären blifvit motiveradt, instämmer jag alldeles med utskottet deri, att utredningen är ensidig och därför otillfredsställande. Jag skulle nu icke behöfva gå in på något annat än frågan om den kurs i latin, som kan behöfvas för läkarne, men jag anser mig dock böra påpeka ett par omständigheter, som utgöra bevis för mitt påstående, att utredningen är otillfredsställande. Jag vill påpeka en, såsom det kan synas, så liten sak som den, att motionären föreslagit och tagit för gifvet, att det icke skulle behöfvas latinkunskaper för afläggande af kansliexamen, därför att den endast berättigar till vissa administrativa befattningar. Men hvilka äro dessa? Jo, denna examen berättigar bland annat till inträde i statsdepartementen och deribland utrikesdepartementet, och jag frågar, om verkligen icke en diplomat bör kunna läsa en sida i Hugo Grotii »De jure belli et pacis» eller en paragraf i vestfaliska fredstraktaten — eller om han ej bör kunna tyda en paragraf i någon äldre traktat, som är skrifven på latin, och som är af betydelse för en föreliggande fråga. — Vidare ber jag att få påpeka det sätt, hvarpå motionären citerar universitetskanslerns yttrande af år 1882 och hvarom här föreliggande utlåtande af denna kammars utskott lemnar upplysning. — Men jag öfvergår till reservationen.

Herr von Friesens hela argumentation har gått ut derpå, att hvad som här är i fråga är hvad som är lämpligast för läkarnes fackbildning. Derpå gick icke blott hans tal om de naturvetenskapliga studiernas betydelse för dem, som skola utbildas till läkare, ut, utan äfven hvad han talade om betydelsen af latinstudiet för de blifvande läkarne. Han anser, att desse behöfva ett visst kunskapsmått äfven i latin, och han vill, att detta mått skall fyllas på det sätt, han föreslagit.

Om kunskap i latin såsom villkor för afgäggande af vissa förberedande akademiska examina.
(Forts.)

En dylik uppfattning är enligt min mening icke den rigtiga. Det är icke nog, att läkaren har ett visst kunskapsmått i latin. Latinstudiets betydelse för den blifvande läkaren ligger icke blott deri, att han får det ifrågavarande kunskapsmättet. Det är också af vikt, huru han fått det, huru latinstudiet tjenat det ändamål, som är för detsamma det hufvudsakliga, nemligen att tjena såsom medel för den studerandes allmänna utbildning, och detta ändamål vinnes icke genom en kurs, som läses efter skolstudiernas afslutning, utan skall latinet fylla det ändamålet, måste det ingå i sjelfva skolstudierna och dermed blifva det viktiga ämne, som det i alla tider ansetts vara för utbildningen af lärjungens själsförmögenheter. Jag ber att få betona denna frågas betydelse med hänsyn till den omständigheten, att läkaren behöfver vara icke blott fackman, utan också en fullt utbildad menniska, ty det är icke blott kroppens helsa, utan ofta äfven själens, som en läkare har att vårda; och derpå, att han är i stånd att göra det senare, beror ofta, huruvida han skall lyckas såsom återställare af kroppens helsa. Jag skall be att få uppläsa ett citat ur Upsala medicinska fakultets yttrande af år 1882.

Fakulteten förklarar sig lägga vikt derpå, att »den, som skall blifva läkare, icke får sakna de vanliga förutsättningarne för den allmänt humanistiska bildningen, icke som skulle denna bildning vara en nödvändig förutsättning för hans fackstudier, men desto mer för hans personliga uppfostran till sin blifvande humanitets-tjenst. Läkarens kall får nemligen enligt fakultetens tanke icke betraktas såsom ett yrke, hvartill endast erfordras en ensidigt begränsad fackbildning och derefter förvärfvad praktisk färdighet. Tvärt om är det af den art, att läkaren, om han rätt skall uppbära sin ställning, väl behöfver för sin uppfostran det inflytande, som den allmänna bildningen skänker. Hvar och en, som har någon insigt i den praktiska läkarens behof och i de fordringar, som hans kall ställer på honom, måste medgifva, att otaliga tillfällen förekomma, då han måste med sin handling ingripa under omständigheter, i hvilka äfven den grundligaste vetenskapliga fackbildning och tekniska färdighet lemna honom i sticket. Han rådfrågas ständigt af alla klasser i samhället för alla de lidanden, som angripa kroppens och själens helsa, hvarigenom hans urskilning och öfriga själsförmögenheter icke sällan under de mest grannliga förhållanden sättas på de hårdaste prof. Han måste dervid äfven

Om kunskap i latin såsom vilkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.
(Forts.)

utöfva ett rent personligt och anligt inflytande på den sjuke och hans omgifning, hvilket ofta är lika nödvändigt och lika afgörande som hans tekniska läkareverksamhet. Han rör sig, med ett ord, inom en verld, i hvilken han svårigen skulle tillfredsställa andras anspråk eller sjelf finna sig tillfredsstäld, om han endast hade att trygga sig vid sina fackstudier. Han behöfver derjemte allt för väl vara i besittning af det, som plägar benämnas »högre allmän bildning».

Det är således väsentligen med tanke på latinstudiets betydelse såsom medel för lärjungens allmänna utbildning, som jag sätter mig emot det föreliggande förslaget.

Herr von Friesen sade, att få frågor äro så genomdiskuterade och så genomdebatterade som denna, och att det finnes få frågor, om hvilka man kan anses vara så enig som om denna.

Jag frågar, om *den* sak kan anses vara mogen till afgörande, med afseende å hvilken fortfarande kunna anföras sådana skäl för och emot som de, hvilka föreligga i myndigheternas yttranden af år 1882. Herr von Friesen talade om komitén af år 1889, och han återopade, att bland de män, som der sutto, professorerna Sahlén och Cavallin, ifriga anhängare af klassisk bildning, varit med om det förslag, som der framlades och som skulle sammanfalla med det här förevarande. Härvid sätter jag ett stort frågetecken. Derför att en person icke reserverat sig mot hvad som säges i ett utlåtande, är det icke sagdt, att han är med om allt, hvad som der förekommer. Nu vet jag icke, huru professor Cavallin stälde sig med afseende på denna sak, men hvad angår professor Sahlén, så förekommer af honom följande yttrande: »i många fall anser jag komitén icke hafva föreslagit hvad af klassiska studier fordras såsom grundläggning för goda och grundliga universitetsstudier», och detta allmänna uttryck vet jag bland annat åsyftade komiténs förslag i nu föreliggande sak.

Jag ber vidare att för denna frågas bedömande få hänvisa icke blott till de meningar, som inom de medicinska fakulteterna i Upsala och Lund uttalades vid den grundliga behandling, som frågan underkastades 1882, utan äfven till den uppfattning, som i utlandet gör sig gällande med afseende på hvad som fordras för medicinska studier. Jag har här en del uppgifter angående kompetensfordringarna för idkande af universitetsstudier i olika länder. Jag skall af dem meddela några.

I *Preussen* har man tre slag af högre allmänna läroverk:

a) *Gymnasium*: 9-årig kurs, latin från början till slutet, grekiska obligatoriskt ämne;

b) *Realgymnasium*: 9-årig kurs, latin från början till slutet, icke grekiska;

c) *Oberrealschule*: 9-årig kurs, icke något klassiskt språk.

Kompetensfordringarna för rätt till universitetsstudier äro följande: Om kunskap i latin såsom vilkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.

Mogenhetsbetyg från gymnasium fordras för studium af teologi, *juridik*, *medicin*, fornklassisk filologi, historia och geografi.

Mogenhetsbetyg från Realgymnasium (med dess 9-åriga latin-kurs) berättigar till studium af matematik, naturvetenskaper och moderna språk, således icke medicin.

Mogenhetsbetyg från Oberrealschule berättigar till studium af matematik och naturvetenskaper.

I *Bayern* fordras mogenhetsbetyg från *humanistiskt gymnasium* för studium af teologi, *juridik*, *medicin* och klassisk filologi, medan mogenhetsbetyg från *Realgymnasium* endast berättigar till andra universitetsstudier.

I *Frankrike* omfattar *cour classique* (det humanistiska gymnasiet) en 9-årig kurs med latin i 6 klasser och grekiska i 5 klasser, medan kursen vid *écoles modernes* (realläroverk) är 6-årig.

Kompetensen för universitetsstudier är så bestämd, att studiet af *juridik*, *medicin* och de humanistiska ämnena är helt och hållet stängdt för dem, som utgått från realläroverken.

I *Belgien* har man följande högre allmänna läroverk:

a) *Gymnasium* (Humanités grecques-latines), omfattande en 7-årig kurs med latin i 7 klasser och grekiska i 5 klasser;

b) *Realgymnasium* (Humanités latines) omfattande en 7-årig kurs med latin i 7 klasser, men icke grekiska.

c) *Realskolor* (Humanités modernes) omfattande en 7-årig kurs utan något klassiskt språk.

Afgångsbetyg från gymnasium (humanités grecques-latines) fordras der för filosofisk och naturvetenskaplig doktorsexamen och för studium af *juridik*, *medicin* och farmaci, alltså för inträde vid universitetet.

I *Nederländerna* fordras för rätt att vid universitetet studera teologi, *juridik*, filologi och filosofi i afgangsexamen från gymnasium minst godkända insigter i latin och grekiska. För rätt att studera *medicin*, matematik och naturvetenskaper fordras att i samma examen hafva erhållit vitsord om minst godkända insigter i matematik samt i latin eller grekiska.

Sådant är förhållandet i de länder, jag nämnt. Fordringarna kunna skifta, men hvad jag anfört visar, att ojemförligt mycket större fordringar än de här föreslagna i de kontinentala kulturländerna anses böra i nu ifrågavarande fall uppställas med hänsyn till läkarens utbildning. Jag tror, att hvad man i andra länder anser böra fordras verkligen icke bör tillmätas ringa betydelse vid bedömandet af hvad här föreslås och som framställes såsom en så enkel och naturlig sak, att något annat icke borde kunna komma i fråga än att bifalla det.

Jag ber slutligen att få hemställa, om den utredning, som af Andra Kammaren lemnades, icke är otillfredsställande: det är icke

Om kunskap
i latin såsom
villkor för
afläggande
af vissa för-
beredande
akademiska
examina.
(Forts.)

någon verklig utredning. Då så är förhållandet, då, såsom framgår af utlåtandena från 1882, meningarna hos de sakkunnige äro mot hvarandra stridiga, då det vidare är alldeles klart, att denna fråga väsentligt sammanhänger med frågan om organisation af de allmänna läroverkens undervisningsplan, hvilken inom kort torde komma på dagordningen, och då slutligen i ingen händelse anledning till brådska förefinnes, är det då skäl att vid denna tidpunkt af riksdagen afgöra denna sak genom att bifalla det förslag, reservanten framställt? Afven om kammaren skulle vara beredd att göra detta, må vi tänka oss, huru saken ställer sig i Riksdagen. Kammaren fattar ett annat beslut än medkammaren. Frågan går då tillbaka till medkammaren. Äfven om ärendet icke skickas till utskottet och det icke skulle bestås mer än *en* bordläggning, är tiden för frågans behandling tydligen så ytterst knapp, att nödig tid för kansliet att sätta upp en motivering till skrifvelsen, som är ens något så när tillfredsställande, under trängseln med andra riksdagsärenden näppeligen förefinnes.

Af alla dessa skäl, herr grefve och talman, anhåller jag om proposition på bifall till utskottets hemställan.

Friherre von Kræmer: Om menniskan vore en helt annan varelse, än hon är, om hennes barndom räckte t. ex. till 30 å 40 år, och hennes lifstid äfven i motsvarande mån ökades, skulle jag icke hafva något att invända mot den massa af ämnen, hvarmed skolundervisningen nu är betungad. Då kunde man gerna läsa både latin och grekiska och kanske hebreiska med, ty det kunde hinnas med utan öfveranstängning, men såsom det nu är, då ynglingen måste vara färdig att lemna skolan på hälften af denna tid, då måste någon inskränkning i ämnesantalet vidtagas. Saken är nemligen, att förhållandena så väsentligt förändrat sig sedan den tid, då latinet nästan ensamt studerades. Det har tillkommit en sådan massa andra kunskapsgränar, som påyrka sin plats i skolorna, och det har därför blifvit ett af alla erkänt faktum, att öfveranstängning eger rum och att en utsofring af något ämne måste ske. Då frågas: hvilket bör uppoffras? Något af de moderna ämnena, såsom moderna språk eller någon af naturvetenskaperna? Eller bör icke det gamla, jag vågar t. o. m. säga föräldrade, latinstudiet inskränkas för att lemna plats till afhjelpande af den öfverklagade öfveranstängningen? Efter min tanke kan det icke gifvas mer än ett svar på denna fråga.

Dock! Vid diskussionen angående motiveringen till statsutskottets betänkande öfver 8:de hufvudtiteln, 14:de punkten, behandlades latinfrågan i dess allmänlighet så utförligt, att jag anser mig icke behöfva nu vidare sysselsätta mig dermed, utan kunna öfvergå till det, hvarom nu här speciellt är fråga.

Man har då anmärkt, att det icke kunde vara skäl att nu i riksdagens elfte timme företaga ett sådant ärende till afgörande.

Det kan ju icke hjälpas, att en del ärenden komma mot slutet af riksdagen, men då vi i alla fall i dag gemensamt voferat och $\frac{2}{3}$ af kammarens ledamöter närvarit, torde kammaren kunna anses vara fullt beslutmessig.

Vidare har man sagt, att det icke skulle vara skäl att röra vid en sådan här detaljfråga, förrän den stora läroverksfrågan afgjordes. Ja, det är det skälet, som man alltid kommer med. Då det är fråga om att genomföra något i sin helhet, påstår man, att detaljerna äro så litet utredda, och att man bör vänta, till dess fullständig utredning hunnit i dem förebringas, innan arbetet med det hela företages, och då det är fråga om detaljerna, är det det hela, som det skall väntas på. Det är ungefär samma resonnement, som om någon vore fullt besluten eller insåg, att en väg någonstans måste dragas fram i en viss sträckning, men icke ville företaga bortsprängning af en del sten på de ställen, der det i alla händelser är klart, att vägen skall komma att gå fram. — Jag kan icke se, hvarför icke det förberedande arbetet skulle göras, när man är ense om, att det stora hela förr eller senare måste tagas före, och när det alldeles öfvervägande flertalet är ense om den *rigtning*, i hvilken reformen måste gå.

Utskottets ärade ordförande fäste hufvudsakligen vikt vid, att man icke borde ordna undervisningen så, att icke statens kraf på dugliga tjenare i första rummet tillgodosåges. Ja, det är mycket riktigt: men det återstår att bevisa, att de alumner, som komma från skolans reallinie och som enligt motionärens förslag skulle befrias från latinet i de förberedande examina, skulle vara mindre dugliga för statens tjenst. Kan någon säga t. ex., hvarför den, som skall taga kansliexamen, skall taga examen i latin? Kan det under hans tjenstgöring i Kongl. Maj:ts kansli komma i fråga, att han har behof af latin? Skulle mot förmodan någon gång hvar tionde eller tjugonde år förekomma, att någon gammal diplomatisk eller annan statsstyrelsen tillhörande handling, skriven på latin, skulle granskas, komme i allt fall utan tvifvel att inhemtas sakkunniges utlåtande deröfver. Dessutom är man ju oförhindrad att till registrators- eller arkivarieplats icke taga annan än den, som har kunskap i latin — om det skulle anses nödvändigt.

Hvad de juris studerande angår, betvivlar jag på det högsta, att de studera den romerska rätten på originalspråket. Om de studera den, hafva de den antagligen i öfversättning, och jag kan därför icke finna, hvarför latin för dem skulle vara nödvändigt.

Jag har uppehållit mig vid *de två första punkterna* i motionärens förslag, därför att de icke blifvit af de föregående talarne berörda. Deremot har vidlyftigt af de talare, som hafva samma åsigt som jag, angående motionens *tredje punkt* utvecklats och framhållits, att för *läkare* latinet är alldeles öfverflödigt, i synnerhet sedan numera farmakopéen blir öfversatt på svenska. Det är ju alldeles ostridigt, att läkaren måste för sin duglighet och för att kunna

Om kunskap i latin såsom vilkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.

(Forts.)

Om kunskap
i latin såsom
vilkor för
afläggande
af vissa för-
beredande
akademiska
examina.
(Forts.)

följa sin vetenskaps framsteg hufvudsakligen vara fullständigt mächtig de tre stora moderna kulturspråken. Att läsa Hippocrates' skrifter torde icke komma i fråga för någon läkare nu för tiden, och skulle någon läsa dem, borde det i allt fall vara på grekiska, eftersom han skref på grekiska.

Professor Alin anförde, att det var icke direkt för att läsa latinska skrifter, som latinet skulle vara nödvändigt för läkarne, utan därför att de skulle stå på höjden af sin tids bildning, och detta skulle åstadkommas genom latinet. Det är det gamla, alltid obevisade och obevisliga påståendet, att latin och allmänbildning skulle vara liktydiga! Hvad åter angår direkt användande af latinet i läkarens praktik, så kan det ju icke på allvar påstås komma i fråga!

Utskottets ordförande anförde, att det är så starkt tillopp af kandidater till läkarexamen, att det icke var skäl att göra det lättare för realstudenterna att blifva läkare genom att minska fordringarna i latin för den mediko-filosofiska examen, ty derigenom skulle konkurrensen ökas. Ja, nu förstår jag! Det är meningen, att latinet i medikofilen skall vara ett slags *skyddstull* för latinliniens alumner. Man må likväl tänka hvad man vill om skyddstullar — om en sak bör man dock kunna vara ense, synes mig, nemligen att deras användning bör inskränkas till det ekonomiska området och icke öfverföras på det andliga.

Vidare skulle det vara nödvändigt för läkare att hafva studerat latin, emedan det är föreskrifvet ännu större kurser för de tyska läkarne, hvarigenom de skulle blifva mera ofelbara. Hvad det angår, är jag — lyckligt för mig — i ordets egentligaste bemärkelse ett lefvande bevis på att äfven de latinlärde tyske läkarne kunna misstaga sig, ty tvenne europeiskt berömda läkare i Wien dömde mig 1870 till en mycket snar död. Det kan ju icke heller på allvar påstås, att insigt-i latin medför kunskap att bedöma kroppens motståndskraft mot sjukdomsfrön.

Ehuru således jag är af samma tanke som reservanterna, eller att den större latinkursen bör borttagas i medikofilen, får jag uppriktigt bekänna, att jag icke kan begripa, hvarför man icke skulle kunna gå ett litet steg längre och fullkomligt sluta sig till Andra Kammarens beslut. Jag har redan förut talat om latinets öfverflödighet så väl för anställning i Konungens kansli som för jurister; hvarför skulle man då icke kunna äfven i dessa afseenden sluta sig till motionärens, herr Carlsons, förslag, som i Andra Kammaren — och detta till och med utan votering — bifallits? Mig synes, att om man gillar reservanternas mening i den tredje punkten, måste man med nödvändighet äfven gilla motionärens och Andra Kammarens tanke i de två första punkterna af motionen. De skäl, som reservanterna liksom motvilligt anført mot bifall till motionens första två punkter, anser jag mera hafva framkallats af utilitetshänsyn för att icke försvåra framgången af bifall till

åtminstone den tredje punkten. Emellertid, till den kraft och verkan det hafva kan, och då det ju alltid är bäst att säga ifrån hvad man tänker, utan afseende på huruvida det går eller icke går, skall jag för min del be att få yrka bifall till Andra Kammarens beslut.

Om kunskap i latin såsom vilkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.

(Forts.)

Herr Wennerberg: Det är märkvärdigt, huru ofta man får erkänna sanningen af det gamla talet: »tiderna förändras och vi i dem», i synnerhet då man såsom jag råkat blifva mycket gammal. hvilket likväl icke hindrar, att jag mycket väl minnes det kraftiga motstånd, som 1873 i denna kammare uttalade sig, då jag försökte — och äfven lyckades — att för reallinien erhålla en fördel genom uppskjutandet af latinet till 4:de klassen. Första Kammaren yttrade sig då med en alldeles bestämd ovilja emot den reform, som då var före, Andra Kammaren åter var för densamma. Jag erinrar mig detta nu, egentligen af det skäl, att redan då fans der första fröet till den opinion, som sedan allt mer utvecklat sig, att de gamla språken skola vi hafva bort, de hafva ingen betydelse för det moderna, praktiska lifvet. Jag kan också mycket väl påminna mig, huru senare, men dock för flera år tillbaka, den sträfvan, jag då hade att i min mån göra hvad jag kunde för att det medicinska studiet på ett enhetligt och godt sätt måtte lefva och frodas i vårt land, kostade mig många svåra stunder, ehuru äfven det med Guds hjälp lyckades. Vi hafva nu ett planmessigt studium i medicinen, sundt och kraftigt, som till landets stora båtнад visat sig fullt dugligt. Jag vågar påstå, att intet land kan framvisa en sådan korporation af väl skolade läkare som just vårt. I främmande länder kunna väl finnas större notabiliteter och specialister på denna vetenskaps område, men om jag tänker på, att, trots vårt lands stora vidd, tillgången och säkerheten att i de minsta lika väl som i de största kommuner kunna blifva skött af ordentligt instruerade läkare, är det ett fall, som står för sig sjelft; det finnes icke i andra länder.

Men det gifves ett mått i allting, som, om jag icke går upp till det, visar, att jag gjort *för litet*, och hvars öfverskridande lätt utsätter mig för att göra något *för mycket*, och det till skada i *hvarje* fall och sålunda äfven i det nu föreliggande.

För närvarande har den i sig sjelf lilla fråga, som nu diskuteras, redan nu tagit dimensioner, som tydligen visa, att det ligger en sanning i det talet, att väntan på en stor skolreform är så spänd, att den svårligen länge kan uteblifva. Allt, som rör en sådan blifvande reform, men uppträder alldeles enstaka, helst då det mynnar ut under form af en skrifvelse, är något, som jag af erfarenhet kommit under fund med att det är bäst att undvika, emedan man derigenom lätt binder sig. Så föreligger nu en i sig sjelf ganska liten fråga, för hvilken mycket kan sägas, som måste erkännas vara fullkomligt sant, men just derigenom, att den

Om kunskap
i latin såsom
vilkor för
afläggande
af vissa för
beredande-
akademiska
examina.
(Forts.)

blifvit stäld i förbindelse med en blifvande skolreform, är den vorden af största vikt. Man har, oaktadt vi stå i riksdagens senaste timme, hört talare ifrigt uppträda för och emot utskottets förslag, och detta på den grund, att hvar och en känner inom sig, att det gäller icke blott detta lilla, det gäller något annat och mycket större, en reform, för hvilken jag *icke* bäfvar tillbaka, ty jag har sjelf förr varit med om en sådan lika genomgripande som den väntade, men först vill jag se, huru undersökningen om densammas utförbarhet visar sig. Jag hoppas, att en gång den spänstighet, som visade sig i Första Kammaren *emot* en, såsom jag ansåg, nödvändig skolreform, hvilken ock sedermera utfallit ganska lyckligt, äfven skall visa sig inom kammaren emot hvarje försök att lösgöra från det hela en särskild sak, äfven om den skulle befinnas ganska plausibel och låta ganska väl höra sig, då den *kan* medföra såsom konsekvenser andra, mycket värre och större svårigheter, än man trott. — Och detta är händelsen här.

Oaktadt den förste, af mig högt ärade talaren velat påminna om det Thorildska: »detta är detta och icke någonting annat», vågar jag påstå, att *detta* i grunden är något annat och *icke* detta. Jag skulle annars nu icke uppträdt, hvilket jag sällan gör i fråga om skrivelser till Kongl. Maj:t, helst den ifrågavarande rör något, hvars resultat jag icke kan vara fullt säker på. Hvad är här sagdt? — Jag skall icke påpeka mycket i utskottets utlåtande, men vill dock erinra om en sak. Det heter der — och det är upptaget från motionen: »Det är för visso på utvecklingen af ungdomens moraliska och fysiska kraft samt på dess utdanning till praktisk duglighet i lifvet, som största vigten ligger, då det gäller att bevara vår kulturnivå i jernhöjd med andra folks och ej på insamlandet af ett större eller mindre förråd af klassiska glosor och grammatiska regler.» Ja, det förvånade mig först och främst, när jag läste detta, att genom borttagande eller uppskjutande af latinstudiet en större moralisk och fysisk kraft skulle komma ungdomen till godo, och att den skulle vinnas derigenom, att något annat sattes i stället, t. ex. moderna språk, liksom icke grammatiska regler der skulle finnas i öfverflöd. Nej, vi hafva andra medel för detta. Undervisning i moral finnes icke särskild i våra skolor, men det är genom den moraliska undervisning, hvilken meddelas af lärarne i kristendom samt genom goda lärares föredömen, som något kan vinnas i detta afseende. Hvad ungdomens fysiska uppfostran angår, så erkännes allt mer och mer behovet och gagnet af gymnastiken, men hvad den saken har med den föreliggande frågan att göra, inser jag icke.

Det heter vidare, att för den stora reform, man tänkt sig — detta säges alldeles oförbehållsamt — den nu föreslagna ändringen skulle blifva af stor vikt. Det säges nemligen, att »ändringen af latinets ställning i de förberedande akademiska examina skulle äfven på ett viktigt sätt bidra att bryta väg för en läroverks-

reform i den riktning, Andra Kammaren tänkt sig densamma, nemligen med latinets uppskjutande till sjette klassen och det lägre stadiets ombildning till en gemensam skola för alla läroverkets lärjungar.» Der kom det fram! — Jag skall nu tala latin. — »Hinc illæ lacrymæ!» Det är alldeles gifvet, att här ligger hufvudsaken. Det är icke den småsaken att i någon mån göra det lättare för de realister, som vilja gå öfver och blifva läkare. Liksom den representant för medicinen, som nyss yttrade sig, är jag af den öfvertygelsen, att det vore praktiskt, om redan tidigt lärjungarne på reallinien började att i kemi och fysik sätta sig in i goda metoder, men då frågan är, hvad vi böra göra för att få detta, och det skulle bestå i en liten jemkning i afseende på latinets vid medikofilosofisk examen, begriper jag icke saken. Hvad erfarenhet har man inhemtat af det nu bestående förhållandet? Jo, med det medicinska studiet går det nu förträffligt, och jag har aldrig hört någon med skäl klandra detsamma. Men, säger man, blefve det litet mer tid, blefve det ännu bättre, och detta skulle vinnas genom latinets undanskjutande eller nedsättande i någon mån. Det mycket öfverklagade långvariga medicinska studiet vid universitetet har dock helt andra skäl, hvilka jag liksom den nämnde talaren måste respektera. Det går icke så lätt att blifva doktor nu för tiden. Examen är numera en fullkomlig examen rigorosum, och detta till gagn för staten. Den lilla hjälp, som nu är föreslagen, kommer icke att blifva någon hjälp för staten, utan endast för den, som i slutet af den reala banan vill gå öfver. Är det så förskräckligt eller orättvist, att denne liksom de öfriga medicine studerande måste aflägga *samma* examen som de i latin? Jag kan för min del icke finna det.

Hvad man på motsatt håll kan hafva skäl att klaga öfver, det är att på latinlinien bibehålla ett studium, som, liksom latinets, förr eller senare vill göra sig till förherskande. Jag hoppas, att vid den blifvande reformen en stämman skall höras, som visar, att der nu fordras onödigt mycket i den matematiska branschen, mer, än som för humanistisk bildning är nödvändigt.

Det heter, att hvad som här skulle göras, vore i hög grad värdefullt, emedan den undervisning, realisterna finge från början, just vore den för deras blifvande kall som läkare viktigaste. Detta erkänner jag. Gif dem då denna undervisning vid läroverken så kraftig och duglig som möjligt. Det är redan erkänt, att detta redan sker på det rätta sättet i de allmänna läroverken. Hvad hindrar, att det i afseende å medicinens studium vid universiteten sker hvad på senare tider skett inom filosofiska, teologiska, och, jag tror, äfven juridiska fakulteterna; hvarför icke mottaga sådana alumner och från början leda dem på den väg, de skola gå? — Nej, man vill i stället, att de allmänna läroverken, den fasta stam, hvarifrån alla lärdomsgrenar utgå åt olika håll, skall ideligen ändra sig efter fordringar från universiteten och tillämp-

Om kunskap i latin såsom villkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.
(Forts.)

Om kunskap
i latin såsom
vilkor för
afläggande
af vissa för-
beredande
akademiska
examina.

(Forts.)

ningsskolorna och till förmån för dessa krökas än hit och än dit. Än läses latin för litet för den enes syften, än för mycket för den andres, och på samma sätt med matematiken. Låt skolan utveckla sig efter den för henne uppgjorda planen enkelt och bestämdt utan något särskildt afseende på de olika fakulteterna eller tillämpningsskolornas önsksningar. På dem må göras allt afseende efteråt.

En annan omständighet, hvarå jag ber få fästa uppmärksamheten, jemte det jag betonar, att det står väl till med den medicinska undervisningen i Sverige, är den, att vi i afseende härå kunna hemta erfarenhet från utlandet. Det har skett på helt annat sätt der än här. Hvarken i England, Frankrike eller Tyskland prutas det på en viss latinbildning för läkarne; denna fordras och mycket större än hos oss.

Jag tog med mig en medicinsk afhandling; troligen hafva de flesta bland herrarne aldrig sysselsatt sig med eller läst en sådan, men här finnes åtminstone *en* person, till hvilken jag genast kan hänvisa, den medikus, som nyss uppträdt i frågan. Man säger, att numera medicinska afhandlingar skrivas på landets språk, svenska, tyska eller franska o. s. v.; ja, men på hvad sätt? Alla bindeord och de, som icke innehålla något väsentligt, höra till det moderna språket; för det öfriga är sedan gammalt den latinska terminologien så genomgående använd, blandad med grekisk, att det icke finnes en enda sjukdom, som benämnes med annat än sitt vetenskapliga latinska eller grekiska namn. Det finnes icke en sida i denna afhandling, som af den, hvilken icke är medikus, kan läsas, så vida han icke kan hjälpa sig fram på grund af den latinkunskap, han inhemtat i skolan. Det är annars fullkomligt såsom hebreiska för hvarje annan. Läsen hvilken som helst sida af denna bok, och I begripen alls ingenting. Skall man då beröfva läkaren latinnet, så att han icke kan läsa hvad som i främmande länder skrives i medicinska ämnen? Vill man på detta sätt försvaga hans förmåga att inhemta medicinens framsteg i utlandet och dess litteratur i hemlandet? *Jag* kan gissa mig till åtskilligt i en modern medicinsk afhandling på grund af kunskap i latinska och grekiska språken, ehuru jag ej är läkare, men en medicine doktor, som vill följa med sin tid, kan ej undvara utan skada den underbyggad, han deri fått i skolan. Det är här visst icke fråga om nyttan af att läsa Ovidius eller Horatius, det är fråga om att örat tidigt vänjes att höra, huru det klassiska språket rätt uttalas, och att samla åtminstone det ordförråd, som nu gifves lärjungarne före mogenhetsexamen. Under den långa medicinska kursen öfvas sedan förmågan dagligen upp, så att på detta sätt blir man slutligen mäktig att läsa och följa med den in- och utländska litteraturen. — Det är icke omöjligt för en bildad person att följa med och läsa teologiska, äfven vetenskapliga, afhandlingar, som till största delen nu äro skrifna på moderna språk; ännu mer

gäller detta om den juridiska och i allmänhet äfven för den filosofiska litteraturen, men det gäller *minst* för den medicinska.

Jag skulle icke hafva besvärat kammaren med detta anförande, om jag icke hade skäl att tro, att just denna lilla sak är en under den stora reformen i otid satt häfstång, då kammaren, om den går in på förslaget, kan finna sig förr eller senare bunden till sitt handlingssätt. Det är därför jag uppträdt deremot, och anser jag, att kammaren gjorde klokast att här liksom i de flesta outredda frågor helt enkelt låta förslaget falla, och det faller genom ett bifall till utskottets förslag, hvarigenom vi få fria händer att medverka till hvad vi längta efter, nemligen en *verklig* skolreform.

Om kunskap i latin såsom vilkor för afläggande af vissa förberedande akademiska examina.

(Forts.)

Herr Törnebladh: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, men jag har blifvit direkt uppkallad af talaren på jemtlandsbänken. Jag skall bedja att först få förutskicka den anmärkningen, att frågan om latinets betydelse eller användning numera nästan blifvit en så pass brännande fråga, att den stora mängden anser den vara afgjord på förhand. Man vill nemligen, att så mycket latin som möjligt skall bortskaffas utan afseende på det gagn, det kan hafva för den ene eller andre. Det är klart, att på en sådan ståndpunkt kan icke en person, som nitälskar för undervisningen, ställa sig. Men om det anses skäligt att minska fordringarna i vissa fall, det är en annan sak. Skäl har alltid betydelse, men skrik har ingen betydelse.

Jag skall därför anhålla att få påpeka, att då här talas om realstudents *rätt* att aflägga vissa akademiska examina, är det också en förblandning af hvad som hör och icke hör till saken. Det är nemligen icke fråga om, huruvida den eller den studenten skall hafva rätt att göra det eller det, utan det är fråga om, huru staten lämpligast bör ordna kompetensfordringarna för sina tjänster. Med afseende härpå skall jag gerna medgifva, att enligt min öfvertygelse den blifvande läkaren mycket väl kan nöja sig med en mindre latinkurs än t. ex. juristen. Jag har uttalat det i 1882—1884 års komité, och jag har icke funnit anledning att förändra åsigt i det afseendet nu heller. Skälet dertill skulle naturligen vara det, att den förberedande utbildningen i skolorna på realinien för den blifvande läkarens studier kan anses vara af en viss betydelse, särskildt genom den kunskap i fysik och kemi, han der inhemtar. Nu vore det icke tillräckligt, om det kunde sägas, att den humanistiska bildningen på reallinien vore otillfredsställande för den blifvande läkaren, men det tror jag icke för närvarande vara fallet med den utveckling reallinien tagit. Jag anser nemligen, att studiet af levande språk, som, i förbigående sagdt, i vissa fall är fullt ut lika formalistiskt som latinstudiet, kan, när det väl ordnas, också lemna en god grundval för läkarebildningen. Jag är jembväl öfvertygad, att den klassiska linien B kan lemna tillfredsställande förberedelse äfven för den

*Om kunskap
i latin såsom
vilkor för
afläggande
af vissa för-
beredande
akademiska
examina.
(Forts.)*

blifvande läkaren. Det förefaller mig således icke farligt att inskränka latinstudiet för läkare, om man för öfrigt kan sätta tillräckligt värde på en sådan der efteråt inhemtad latinkurs, hvilken dock ju gifvetvis har sina olägenheter. Men hvad jag bestämdt vill påstå är, att för blifvande embetsmän, särskildt jurister, är den utbildning, som vinnes på latinlinien, såsom förberedelse till deras verksamhet i statens tjänst af större värde än den utbildning, som vinnes på reallinien, och det stöder jag derpå, att det större mått af matematisk bildning, som har sin betydelse för t. ex. ingenjörer och andra, icke har samma betydelse för blifvande jurister i afseende på sättet att dana och forma hans ande för uppfattningen af hvad som för honom är det viktigaste. Det är därför jag på det bestämdaste protesterar mot det yttrande, som gick ut på att man för alla tre examina skulle kunna bifalla hvad Andra Kammaren för sin del beslutat.

Herr Dickson: Jag begärde ordet i anledning deraf, att friherre von Kræmer yrkade bifall till Andra Kammarens beslut i dess helhet, hvilket gifver mig anledning förmoda, att den ärade talaren icke studerat juridik. Att man för afläggandet af juris kandidat-examen, hvartill hör studiet af den romerska rätten, behöfver kunskaper i latin, är ju alldeles påtagligt, och äfven för hofrättsexamen torde icke obetydlig latinkunskap vara erforderlig. Den romerska rätten har tryckt sin stämpel på rättsutvecklingen inom de flesta stater, och gå vi till den inhemska rättslitteraturen, finna vi i densamma icke blott en latinsk terminologi, utan äfven en stor mängd latinska citat. För den, som icke känner latinet, skulle därför en del af boken vara alldeles obegriplig. Jag tror icke det af den Andra Kammaren föreslagna måttet af latinkunskap vara tillräckligt att fylla den brist, som skulle uppstå, utan måste därför yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Cederberg: För en stund sedan uppmanades jag af utskottets ordförande att yttra mig i frågan; antagligen berodde det derpå, att han ansåg mig dela utskottets uppfattning, men så är icke förhållandet, och jag har ansett mig böra rätta detta missförstånd, för den händelse det skulle delas af flere. Jag skall icke inlåta mig på hvad för öfrigt är sagdt i dag, men jag kan dock icke alldeles gå förbi ett yttrande, som, i det sammanhang, hvori det fälldes, betydde, att den, som icke kunde latin, vore icke »en fullt utbildad menniska». Jag ämnar icke kommentera detta yttrande, jag endast konstaterar det.

Helst skulle jag hafva önskat, att Andra Kammarens beslut kunde bifallas, men ber dock att endast få yrka bifall till den af herrar von Friesen och von Strokirch anförda reservationen.

Herr Alin: Jag ber endast att med anledning af den siste talarens yttrande få säga, att hvad han yttrade måtte bero på en missuppfattning. Det kan icke falla mig in att påstå, att en person, som icke läst latin, icke kan vara en fullt utbildad meniska. Hvad jag velat framhålla är ämnets stora betydelse såsom hjälpmedel för människans allmänna utbildning, för den utbildning af lärjungens personlighet, som är skolans uppgift.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande föreliggande utlåtande yrkats: 1:o att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o af friherre *von Kræmer*, att kammaren måtte biträda Andra Kammarens i frågan fattade beslut, och 3:o af herr *von Friesen*, att Första Kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af honom och herr *von Strokirch* vid förevarande utlåtande afgifna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varaf, och sedan till kontraposition dervid antagits godkännande af herr *von Friesen*'s yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid förevarande utlåtande afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—38;
Nej—34.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 9 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 11, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om åtgärder för beredande af större varaktighet åt de

tryckalster, som i enlighet med tryckfrihetsförordningens § 1 mom. 11 äro eller blifva till rikets offentliga bibliotek öfverlemnade, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 77, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

n:o 84, i anledning af Riksdagens år 1897 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1896;

n:o 89, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets öfvertagande af rusthållares skyldighet att bekosta rustningshästs skoning under tjenstgöring;

n:o 90, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af medel till fullbordande af de beslutade nya kasern-etablissemanten;

n:o 91, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af ytterligare medel till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen;

n:o 92, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af nytt posthus i Malmö m. m.;

n:o 93, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverflyttning af ett anslagsbelopp från en institution till en annan vid universitetet i Lund; samt

n:o 94, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förhöjning i de vaktmästarne hos åtskilliga statsmyndigheter till-erkända löneförmåner.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skriftelse, n:o 105, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 99, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 13 kap. 4 § giftermålsbalken;

n:o 100, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen;

n:o 101, i anledning af väckt motion angående åtgärder mot missbruk af vissa äldre aktiebolags rätt att inlösa egna aktier; samt

n:o 102, med begäran om utarbetande af förslag till ny lego-stadga.

Justerades nio protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar-
efter kammaren åtskildes kl. 2,08 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 11 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial n:o 105, angående statsregleringen för år 1899.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 7,05 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 12 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollet för den 5 i denna månad.

Anmälades och bordlades Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 13, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående ändrade föreskrifter till förekommande och hämmande af smittosamma husdjurssjukdomar.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 121, till Konungen, angående ifrågasatt ändring af bestämmelserna rörande rätt till restitution af erlagd tullafgift vid utförsel till Norge af varor, som införts från utländsk ort.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande och memorial n:is 104 och 105.

Föredrogos och lades till handlingarna sammansatta stats- och lagutskottets nästlidne dag bordlagda memorial:

n:o 10, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande dels framställningar med afseende å delning af Hernösands stift, dels ock förslag om ändring i förordningen angående allmänt kyrkomöte; samt

n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande utskottets i memorial n:o 8 framställda förslag till voteringsproposition.

Vid föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 12, angående anvisande af er-

sättning till utskottets kansli, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 86 och 87.

Vid föredragning af första särskilda utskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 5, angående aflöning åt dess tjenstemän och vaktbetjening, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

Vid föredragning af andra särskilda utskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 6, angående aflöning af dess tjenstemän och vaktbetjening, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 12.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets nedannämnda, den 10 och 11 innevarande månad bordlagda memorial och utlåtande:

n:o 101, med förslag till åtskilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 102, angående beviljande af gratifikationer till vaktmästarne hos kamrarne och de ständiga utskotten samt till lagutskottets sekreterare, äfvensom angående förhöjning i anslaget till gratifikationer åt tjenstemän och vaktbetjente i Riksdagens tryckeriexpedition; samt

n:o 103, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändrade bestämmelser rörande förvaltningen af statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar m. m.,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 10 och 11 innevarande maj bordlagda memorial:

n:o 13, angående riksbankens reglemente för tiden intill början af år 1899, och

n:o 14, med förslag till instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott, biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 97, i anledning af väckta motioner dels om upphörande af giltigheten utaf förbehåll, som vid skatteköp af så kallade re-kognitionshemman gjorts derom, att hemmanen alltid skola vara oskiljaktiga från de bruk, hvarunder de lyda, dels ock om ändrad lydelse af 30 § i lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896; samt

n:o 98, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner dels med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufve-stadgan den 16 maj 1884, dels ock om tillgodogörande af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva, äfvensom i ämnet väckta motioner.

Upplästes och godkändes första särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 104, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 28 med förslag till lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken, till lag angående ändrad lydelse af 19 kap. 4 § ärfdabalken, till lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § handelsbalken, till lag angående ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen, till lag angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen, till lag om boskilnad, till lag angående ändring i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfva-görelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862, till lag om bodelning vid äktenskaps-skilnad, så ock om fränskild hustrus ansvarighet för gäld i boet, samt till lag om ändrad lydelse af 39 och 40 §§ i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875.

Upplästes och godkändes andra särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 127, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

På hemställen af herr talmannen beslöts, att statsutskottets memorial n:o 105 skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,28 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
